Moderní kryptografické systémy

Petr Chovanec

Motivační úlohy

Úloha. Chcete si s kamarádem hodit mincí, ale on je v České Republice a vy v Botswaně.

Úloha. Jste mezinárodní pozorovatelé a máte uspořádat volby v jedné nejmenované africké zemi. Může volit pouze občan nejmenované země a to pouze jednou. Také hlasování je tajné.

Úloha. Firma Seznámení úchylů™ provozuje chat, na kterém jsou právě Alice a Bob. Alice se ráda mazlí s plyšovými medvídky a Bob rád hladí mramorové bloky. Chtějí zkusit, jestli ten druhý nemá stejnou zálibu. Ale současně nechtějí, aby ten druhý věděl, co mají za zálibu.

Když v roce 1972 vyučující kryptografie označil myšlenky R. Merkleho za bláboly, tak asi netušil, že za čtyři roky tyto bláboly dobudou svět. V roce 1976 pánové Hellman a Diffie publikovali konkrétní algoritmus s veřejným klíčem, což byla revoluce v kryptografii. Již nebylo potřeba utajovat klíč, ale naopak ho zveřejnit.

Hlavní druhy šifer

• Symetrické šifry: Na zašifrování i rozšifrování se používá stejný klíč. Například *Caesarova šifra, Enigma, DES, RC?, IDEA, Skipjack.*

• Asymetrické šifry: Na zašifrování se používá veřejný klíč, který je volně širitelný, a na rozšifrováni se využije soukromý klíč. Jsou založeny na jednocestných funkcích. Například *RSA, Diffie-Hellman, ElGamal, Knapsack alg. (Ruksakový algoritmus).*

• Hashovací funkce: používají se pro ověření totožnosti, digitální podpis ... Výsledkem jsou řadově menší čísla, která se připojí k původní zprávě. Jsou většinou také založeny na jednocestných funkcích. Například *MD?, DSA, XOR.*

Použili jsme některé neznámé pojmy:

Jednocestná funkce je funkce, která se jedním směrem vypočítá snadno, ale naopak těžce. Například $f(x) = x^2 + x + 1$. Pro $x = 1$ snadno zjistíme, že $f(x) = 3$. Ale když víte, že $f(x) = 3$, pak není stejně jednoduché zjistit, že $x_1 = 1,\ x_2 = -2$.

Jednocestná hashovací funkce jednocestná funkce, ale ze vstupu udělá konstantní počet bitů. Příklad: Na začátku je výsledek 0. Vezme se další byte zprávy a vyXORuje se s předchozím výsledkem. Nakonec se připojí ke zprávě.

V tomto příkladu lze jednoduše najít zprávy, které dávají stejný výsledek. Jiné algoritmy to umí řešit. Jak, to se dozvíte na přednášce.

Popis některých algoritmů

IDEA (International Data Encryption Standard)

Dílo Xuejia Lai a Jamese Masseyho, které spatřilo světlo světa ve Švýcarsku. Je to bloková šifra s klíčem délky 128 bitů. Zde popíšu algoritmus, ale proč to funguje se dozvíte na přednášce.

Vždy se vezme blok délky 64 bitů a rozdělí se na čtyři části po 16 bitech ($X_{1,\ldots,4}$). Pak se osmkrát provede (násobení i sčítání je $\pmod{2^{16}}$), (N) je výsledek n-tého kroku):

(1) = $X_1 \cdot K_1$.
(2) = $X_2 \cdot K_2$.
(3) = $X_3 \cdot K_3$.
(4) = $X_4 \cdot K_4$.
(5) = (1) `xor` (3).
(6) = (2) `xor` (4).
(7) = (5) $\cdot K_5$.
(8) = (6) + (7).
(9) = (8) $\cdot K_6$.
(10) = (7) + (9).
(11) = (1) `xor` (9).
(12) = (3) `xor` (9).
(13) = (2) `xor` (10).
(14) = (4) `xor` (10).

Výstupem je (11)(13)(12)(14). A nyní se tento postup opakuje ještě sedmkrát. $K_1, \ldots, K_N$ se dostane, jako rozdělení klíče na 16-bitové podklíče, když dojdou, tak se klíč rotuje o 25 bitů a znovu se rozdělí.

Rozšifrování se provádí stejným postupem, jen s opačně vybíranými klíči a násobením a přičítáním inverzních prvků.

Diffie-Hellman

(1) Alice (Bob, Certifikační autorita) si zvolí číslo n tak, aby n bylo prvočíslo a aby $\frac{n-1}{2}$ bylo taky prvočíslo. K tomu si zvolí libovolný primitivní kořen g k n. A zveřejní je.

(2) Alice si vybere velké číslo x a spočítá $X = g^x \pmod{n}$.
(3) Bob si také vybere velké číslo y a spočítá $Y = g^y \pmod{n}$.
(4) Vymění si tato čísla.
(5) Alice spočítá $k = Y^x \pmod{n}$.
(6) Bob spočítá $k' = X^y \pmod{n}$.

$$k = k' = g^{xy}.$$

Toto se nedá použít k přímé komunikaci, ale jen jako výměna klíče k nějaké symetrické šifře. Toto už napravuje ElGamal. V praxi se používá spíše $n = 2^m$, pro rychlé počítání na počítači. U.S. patent vypršel 29. dubna 1997, proto to můžete používat bez omezení.

Příklad. (Za Studentskou pečeť) Mějme grafy G_1 a G_2. Alice říká, že zná izomorfismus mezi G_1 a G_2, a Bob ho strašlivě potřebuje. Ale má i jiné nabídky a neví, jestli Alice neblafuje. Alice mu ho samozřejmě nechce ukázat. Vyřešte tento problém tak, aby Bob na 99.9% věděl, že Alice má vysněný izomorfismus.